

Konsten att övertyga

– Praktisk uppgift

Foto: Shutterstock

Text: Elisabet Jonsved, Elin Jönsson och Statens medieråd

Form: Intellecta

Omslagsfoto: Shutterstock

Statens medieråd 2016

Genom denna praktiska övning får dina elever prova på att, gruppvis, skapa en egen vinklad propagandafilm. Utifrån en färdigskriven, påhittad artikel och ett ”propagandarecept” med tillhörande bildmanus får dina elever skapa sin egen film. Det är i görandet som de teoretiska bitarna, som eleverna fått genom modulerna *Bild är ett språk* och *Konsten att övertyga*, omsätts till kunskap på ett fördjupat plan. Genom att eleverna själva får uppleva vad som händer när budskap förs fram i kombination av bild, ljud och text förblir inte lektionerna om propaganda och bilders makt bara teori utan det blir dina elevers egen erfarenhet. Detta är därför ett mycket viktigt delmoment.

Här finner du:

- En uppdragsbeskrivning till eleverna med ett tillhörande grundrecept på propagandafilm
- Tre fiktiva artiklar
- Ett bildmanus
- Diskussionsfrågor till redovisningen av propagandafilmerna

Utrustning:

1 st. Surfplatta för filmning och redigering

1 st. App för filmredigering

1 st. App för nedladdning av musik och ljud

Lämpliga appar kan du hitta genom att söka. Det finns flera gratisappar som du kan använda. Är du osäker testa dig fram.

Beräknad tidsåtgång är ca 3–4 lektioner.

UPPDRAGSBESKRIVNING

Tre nyskrivna artiklar florerar på sociala medier. Artiklarna har rubrikerna: *Bäverkaos*, *Katter sprider parasit i hjärnan* och *Uggleinvasion*. Informationskällan är oklar. Ni får syn på en av artiklarna och blir oroliga över vad ni läser. Vad håller på att ske i Sverige?

Ni bestämmer er för att göra en propagandafilm utifrån en av artiklarna. I filmen vill ni förmedla till alla människor vad som kan hända om ingen tar tag i problemet med bävrarna, katterna eller ugglorna.

Följ filmreceptet och använd det färdiga bildmanuset för att göra er propagandafilm så effektiv som möjligt!

Grundrecept på propagandafilm

1 film. Tillagningstid: 4 lektioner.

Förberedelser:

Ni ska göra en propagandafilm i miniformat. Som start kommer ni få en artikel att utgå ifrån. Artikeln beskriver en enskild händelse. Varje artikel innehåller ett potentiellt hot. Börja med att identifiera vad som är hotet. Vem är syndabocken i artikeln? Fundera sedan över vad som är allmänhetens farhåga eller rädsla dvs. varför är människor rädda för syndabocken?

Ingredienser:

- 1 st. surfplatta
- 1 st. app för filmredigering
- 1 st. app för nedladdning av ljud-effekter och musik
- 2 st. vittnen till händelsen
- 1 st. expert som kan uttala sig om händelsen, ca 10–15 stillbilder från nätet
- 1 st. berättarröst
- 1–3 st. tidningsartiklar från nätet eller bilder på diagram/statistik
- 1 st. symbol som representerar filmens avsändare (dvs. er och er agenda)

Foto: Shutterstock

Gör så här:

1. Läs igenom artikeln tillsammans i gruppen. Plocka ut syndabocken. Identifiera allmänhetens rädsla eller farhåga.
2. Välj 2 personer som ska spela **vittnen**. Skriv ner vittnenas repliker, några meningar räcker. Använd vittnenas uttalanden i artikeln (eller hitta på egna).
3. Välj en person som ska spela **expert**. Skriv ner expertens repliker, några meningar räcker. Använd expertens uttalanden i artikeln (eller hitta på egna).
4. Plocka meningar ur artikeln som beskriver själva händelsen. (Ni kan även skriva egna meningar.) Dessa meningar ska senare användas som en **berättarröst**.
5. Leta passande stillbilder på nätet. Det kan vara olika bilder på syndabocken, skador som skett, miljöer som ni tycker passar. Bilderna behöver inte alls ha något med det som står i artikeln att göra. Tänk på att bilderna ska måla upp en obehaglig och hotfull stämning. Spara bilderna på surfplattan. OBS! Sök bland fria bilder där användandet inte begränsas av upphovsrätten. Fria bilder kan ni till exempel hitta på www.creativecommons.se eller www.commons.wikimedia.org/wiki/Main_Page
6. Leta efter **tidningsartiklar** och/eller **grafer/diagram** på nätet. 2–3 bilder räcker. Artiklarna kan handla om er syndabock eller helt andra ämnen. Syftet är att artiklarnas rubrik och/eller graferna ska ge tyngd till era påståenden.
7. Rita symbolen som ska representera filmens avsändare (dvs. er). Antingen ritar ni symbolen för hand och fotar av den med surfplattan. Eller så ritar ni den direkt i surfplattan, om ni har tillgång till en ”teckningsapp”.
8. Nu är det dags att filma! Börja med de två vittnena och experten. Följ **bildmanusets** instruktioner.
9. När ni är klara importerar ni alla bilder och filmklipp till tidslinjen i filmredigerings-appen. Lägg materialet på tidslinjen, i den ordning som **bildmanuset** visar.
10. Välj själv hur länge varje stillbild ska visas i filmen. 1–4 sekunder bör passa beroende på vilket tempo ni vill ha i filmen.
11. Lägg till symbolen för filmens avsändare allra sist.
12. Spela in er berättarröst direkt på tidslinjen i filmredigerings-appen. En sådan inspelningsfunktion brukar finnas i alla filmredigerings-appar.
13. Till sist, välj dramatisk musik som förstärker det hotfulla och obehagliga budskapet. Leta efter musik på exempelvis någon av följande sidor: www.incompetech.com, www.malbertsmelodier.se. Ljudeffekter kan ni hitta på exempelvis: www.findsounds.com. Använd en app för nedladdning för att spara ner ljuden på surfplattan. Importera ljuden till tidslinjen i appen för filmredigering.
14. Klart!

BÄVERKAOS

Foto: Shutterstock

Bävrat löpte amok i Stockholms tunnelbanesystem.

– Jag sprang för mitt liv, berättar Amos Jönsson. Fem personer rapporteras ha skadats och två personer är fortfarande saknade.

– Jag såg ett stort rökmoln närma sig. Bävratna passerade precis utanför min vänstra ruta. Jag hade ren tur som inte blev krossad av horden. Just nu känner jag bara för att åka hem, berättar tågföraren Amos Jönsson.

Det var tidigt i onsdagsmorse som ett stort antal stressade djur rusade fram i Stockholms tunnlar. De uppges ha tagit sig in i staden via Lidingö. De fortsatte sedan ner i tunnelbanesystemet och flera tåg spårade ur under bävrarnas framfart.

En av dem som blev vittne till bävrarnas härjande är Matilda Falk.

– Jag stod och väntade på tunnelbanan när jag hörde hur folk skrek och jag såg flera personer som sprang i panik. Jag såg också en chockad kvinna som blödde från armen, det är klart man blev rädd, fortsätter hon.

Varför bävrarna lämnat sitt bo och tagit sig in i tunnelbanesystemet är fortfarande ett mysterium. Under våren brukar vanligtvis bävrarna ägna sig åt att samla mat och reparera sitt bo. Inget tyder på att bävrarna blivit störda i sina hem.

Mikaela Karlsson, zoolog på Skansen menar att detta beteende inte är normalt för bävrat.

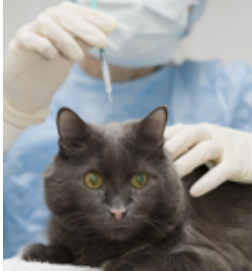
– Generellt så hatar bävrat asphalt, att de tar sig så här långt upp på land är extremt ovanligt. Jag är också förvånad över att de valde just tunnlar. Bävrar brukar föredra ljusa miljöer, fortsätter hon.

– Jag hoppas myndigheterna gör något åt problemet. Hur många flera ska behöva bli skadade? Man måste kunna känna sig trygg i kollektivtrafiken, avslutar Matilda Falk.

KATTEN SPRIDER

PARASIT I HJÄRNAN

Foto: Shutterstock

En parasit från katter kan påverka människors beteende.

– Hela mitt liv har vänts upp och ner, säger Clara Gulasch. Forskarna misstänker att parasiten ligger bakom flera sjukdomar, både psykiska och fysiska.

– Jag kände mig trött och hängig under några veckor och en dag på jobbet började jag se dubbelt, berättar Clara Gulasch, som just har fått sin diagnos. Jag trodde aldrig att min grannes söta katt Missan kunde göra mig så sjuk.

Uppåt en femtedel av alla människor i Sverige – och över en tredjedel av hela mänskligheten tros bära på smittan. Parasiten gömmer sig inkaplad i olika vävnader i hjärnan.

– Det låter helt otroligt, säger Agnes Persson, kattägare. Det är klart att man blir orolig. Katter är mitt liv, samtidigt vill jag ju inte bidra till att någon blir sjuk. Jag försöker hålla mina katter inomhus den närmaste tiden, fortsätter hon.

Det finns i dagsläget inget botemedel och det är fortfarande oklart exakt hur smittan sprids. Forskarna misstänker att parasiten kan ligga bakom allt från självmordsförsök till trafikolyckor och schizofreni.

– Jag skulle tro att parasiten indirekt leder till över en miljon dödsfall per år, säger Pieter Hollow, forskare på Karolinska institutet. Om min uppskattning stämmer betyder det att parasiten tar ungefär lika många liv som malaria. I dagsläget finns inget botemedel, men Pieter ser positivt på att ett vaccin kan vara framtaget inom de närmsta 5 åren.

– Jag hoppas att fler tänker till innan de skaffar katt, fortsätter Clara. Det är klart att det är obehagligt när så många människor har katter som de låter springa lösa.

UGGLEINVASION

Foto: Shutterstock

Flera brevlådor i södra Sverige har blivit totalförstörda av ett stort antal ugglor. – Jag vaknade av en jättesmäll, berättar Alice Johnson. Totalt har ett 20-tal byar drabbats och brevlådor för tusentals kronor har förstörts.

– Jag skulle precis gå och lägga mig när jag hörde konstiga ljud från trädgården. Jag såg ett tiotal ugglor som turades om att riva och slita i vår brevlåda. Det var väldigt obehagligt, berättar Alice Johnson, en av de drabbade.

Det var tidigt i torsdagsmorse som flera brevlådor råkade ut för attacker av ugglor. Ugglorna flög i grupper och slet sönder brevlåda för brevlåda. Flera personer vittnar om händelserna och en person uppges ha fått lindriga skador.

– Innan jag såg alla fjädrarna på gräsmattan trodde jag först att det var grannbarnen som lekt med smällare, säger Josue Rodrigez, som också blev vittne till händelserna. Det verkar nästan som om attackerna varit planerade. Hur skulle annars flera byar kunna drabbats samtidigt, fortsätter han och ser fundersam ut.

Ugglor är vanligtvis skygga djur som lever i stillhet. De håller sig så lång bort från människor som möjligt och tycker inte alls om tät bebyggelse. Ugglor är nattdjur och sover på dagarna. Flera experter oroar sig nu för att hotet ska eskalera.

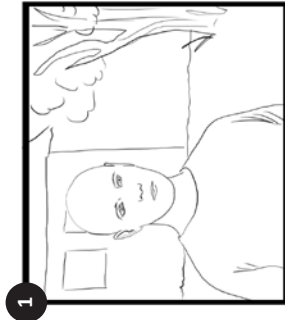
– Det som hänt är väldigt ovanligt, säger Anja Mossberg, ornitolog på Naturskyddsverket. Ugglor är vanligtvis väldigt skygga djur som dessutom inte är vakna på dagarna. Ugglor lever helst ensamma och jagar inte i grupp. Jag kan inte dra mig till minnes att jag hört talas om något liknande tidigare, fortsätter hon.

– Det känns väldigt otryggt, säger Josue Rodrigez. Mina husdjur älskar att leka i trädgården men nu vågar man knappt låta dem vara ute. Jag har alltid tyckt att ugglor är konstiga djur.

BILDMANUS

– Till filmning och redigering

1

- Filma vittnet utomhus. Filma personen från midjan och uppåt. Håll surfplattan stilla.
- Räkna gärna till 3 innan och efter skådespelaren pratar så att ni får med alla repliker.
- **TIPS!** om ni låter personen titta snett brevid surfplattan istället för rakt in i kameran, ser det ut som om personen blir intervjuad av någon.

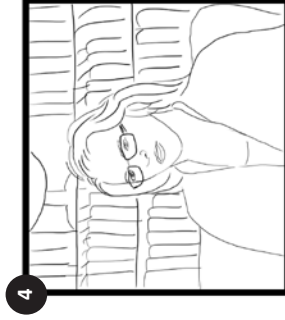
2

Vid redigering: Lägg några av de stillbilder ni hittat efter varandra på tidslinjen i imovie. Bestäm själva hur länge de ska visas, men 2–4 sek bör räcka.

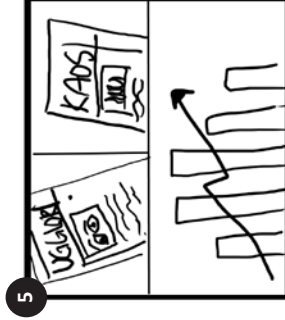
3

Filma vittnet utomhus. Filma personen från midjan och uppåt. Håll surfplattan stilla. Räkna gärna till 3 innan och efter skådespelaren pratar så att ni får med alla repliker.

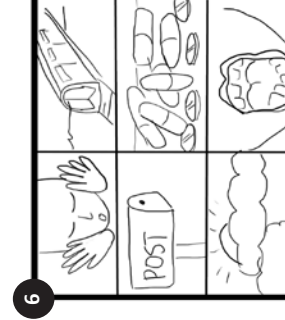
4

Filma experten inomhus, gärna i en kontorsliknande miljö. Filma personen från midjan och uppåt. Håll surfplattan stilla. Räkna gärna till 3 innan och efter skådespelaren pratar så att ni får med alla repliker.

5

Vid redigering: Lägg de stillbilder på artiklar och statistik ni hittat efter varandra på tidslinjen i imovie. Bestäm själva hur länge de ska visas, men 2–4 sek bör räcka.

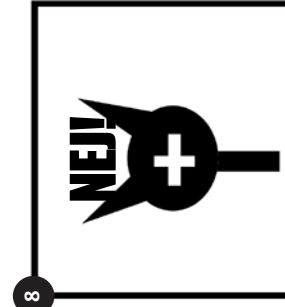
6

Vid redigeringen: Lägg till resten av era stillbilder.

7

Vid redigeringen: Klipp in en sista kommentar från ett av era vittnen. Avsluta gärna med en fråga.

8

Vid redigeringen: Lägg in stillbilden på er symbol allra sist.

OBS! Glöm ej den dramatiska musiken, den kommer vara pricken över i:et

DISKUSSIONSFRÅGOR

– till redovisning av elevernas propagandafilmer:

- 1. Kan ni hitta följande propagandatekniker i filmen?**
  - a. Spela på känslor
  - b. Attackera motståndare – skapa ”vi” och ”dem”
  - c. Förenkla information och idéer – vinkla fakta
  - d. Tilltala en viss målgrupp
- 2. Var vittnena/experterna trovärdiga?**

Om ja, varför?
Om nej, varför inte?
- 3. Förstärkte stillbilderna, som gruppen hade hämtat från nätet, filmens budskap?**

Om ja, varför?
Om nej, varför inte?
- 4. Förstärkte statistiken/löpsedlarna/tidningsartiklarna, som gruppen hade hämtat från nätet, filmens budskap?**

Om ja, varför?
Om nej, varför inte?
- 5. Förstärkte musiken/ljuden filmens budskap?**

Om ja, varför?
Om nej, varför inte?
- 6. Hur skulle filmens budskap ha kunnat göras ännu mer tydligt?**
- 7. Om ni skulle vilja repetera ert budskap så att det sprids till så många människor som möjligt, hur skulle ni då göra?**